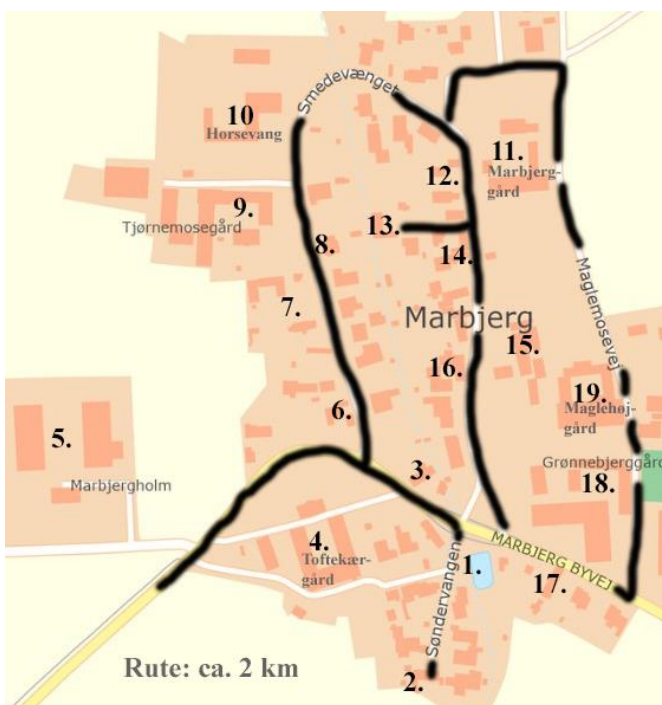

Marbjerg

Har du lyst til at opleve en gammel landsby, så er *Marbjerg* et besøg værd. På din vej gennem den gamle landsby kan du ikke alene se 7- 8 af de gamle gårde, der førhen lå omkring et stort gadekær, og nogle af de gamle huse, der førhen lå tæt på gadekæret, men du kan også høre hanegal og får der bræger.

De første bønder kom hertil i bondestenalderen ca. 4.000 f.v.t.

En gamle bronzealderhøj, *Maglehøj*, øst for Marbjerg bekræfter, at der boede bønder her 1800 f.v.t.

Omkring år 1.000 lagde de første gårde sig fast omkring en stor sø. I 1376 blev navnet Marbjerg første gang registreret som *Madebyergh*, der betyder **bakken ved engen**. Interessant nok, indgår ordet *bjerg* i halvdelen af gårdnavnene i landsbyen, men de ligger også alle over vejens niveau.

I 1600-tallet talte Marbjerg **10 gårde**, der alle lå 'højt' i en kreds omkring en stor sø på 4 td. land. Søen løb via *Magle-*

mose å ud i *Roskilde Fjord*. Gårdene havde forskellig størrelse. Halvdelen af dem var store fæstegårde på over 100 td. land, mens to af de resterende kun var på 54 td. land. Alle gårdene fæstede oprindeligt under *Biskoppen i Roskilde*, men i forbindelse med reformationen 1536 kom de under kongen. Han lagde dem under herregården *Bidstrupgaard*. I 1661 forærede kongen *Bistrupgaard* og alle dets fæstegårde til byen *København* som tak for byens store indsats i krigen mod svenskerne 1657-60. Fremover fæstede alle bønderne i Marbjerg således under København.

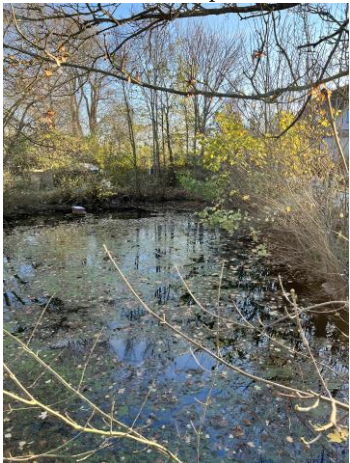
I slutningen af 1700-tallet var søen svundet ind, og man byggede de første huse på de nu tørlagte områder nær søen. Da landsbyen blev udskiftet i 1795, fik 8 af landsbyens 10 gårde tildelt jord, der stødte op til deres gård. De 7 af dem blev ved med at ligge inde i landsbyen. *Langbjerggård* (*Matrikel 1*) på 77 td. land fik jord sydvest for landsbyen, mens *Maglemosegård* (*Matrikel 6*) på 77 td. land fik jord nord for landsbyen. Kort efter flyttede de to gårde ud på den tildelte jord. Siden fulgte *Havebjerggård* med i 1852.

Omkring 1900 svandt søen ind til en lille branddam og en å (*Marbjerg Bæk*), der fortsat via *Maglemose* å løber ud i *Roskilde Fjord*. I takt med søen svandt ind kom der flere huse til på de tørlagte arealer. I dag er det meste af Marbjerg Bæk rørlagt, mens branddammen fortsat kan ses.

Beboerne har altid hørt til *Fløng Kirke*, og børnene har altid gået i skole i Fløng, da Marbjerg aldrig har haft en skole. Oprindeligt var Fløng Sogn et anneks sogn til Hvedstrup, og sognet hørte under *Hvedstrup Fløng Kommune*. Ved kommunesammenlægningen i 1970 blev Marbjerg sammen med Fløng og Soderup sammenlagt med Høje-Taastrup Kommune. I den forbindelse mageskiftede kommunen noget jord med Roskilde Kommune for at få en regulær kommunegrænse. Fem af Marbjergs bønder oplevede i den forbindelse, at mens deres gård fremover lå i Høje-Taastrup Kommune, lå dele af deres marker i Roskilde Kommune. Modsat lå *Havebjerggård* fremover i Roskilde, mens dele af dens jord lå i Høje-Taastrup Kommune. *Langbjerggård* kom til at ligge i Roskilde Kommune og var kort efter med til at lægge grund til *Roskilde Universitets Center* (RUC åbnede 1. september 1972).

Start turen ved gadekæret eller branddammen. Det er det eneste sted, du kan parkere en bil, hvis du er i bil.

1. Gadekæret, eller branddammen, var førhen forbundet med det store gadekær, der i 1700-tallet dækkede 4 td. land. Dette er siden svundet ind til en bæk, der i dag er lagt i rør i Marbjerg. Bækken løber fortsat via Maglemose å ud i Roskilde fjord.

Nyd det tilbageværende gadekær, hvor træerne spejler sig idyllisk i vandet.

2. Syd for gadekæret, for enden af Søndervang, ligger et hvidt hus med stråtag på langs af vejen (Søndervangen 9). Det har blå vinduer og døre. Det er landsbyens ældste hus fra 1677. Det var oprindeligt ikke et hus, men den nordlige længe eller stuehuset til **Havbjerggård**/ Matrikel 10. Den oprindelige gård, der lå her på Søndervang, blev fraskødet Havbjerggård i 1852, da ejeren dengang opførte en ny gård på markerne udenfor landsbyen.

Gå tilbage og følg vejen til venstre. På højre hånd ses nu et lille hus.

3. Det smukke gamle hvide hus med sort bindingsværk og stråtag med gavlfod mod vejen (Marbjerg Byvej 4) hører til Marbjergs gamle huse og er fra 1800.

4. Toftekærgård, Marbjerg Byvej 11 /Matrikel 2 ligger på venstre hånd. Gården har navn efter et gadekær, der førhen lå her. Selvom gården ligger på sin oprindelige plads, så er bygningerne her fra 1892, idet den oprindelige gård nedbrændte efter et lynnedslag. Dyrene er

væk, men markerne dyrkes fortsat. Bemærk den fine ålle, der fører op til gården, der ligger over vejens niveau. Følg vejen rundt og nyd den smukke gule gård med de flotte formsten på gesimsen. Snart efter er du ude af landsbyen.

5. Maglebjergholm, Maglebjergsholmsvej 2 /Matrikel 3 ses nu på højre hånd. Den har, som flere af de andre gårde, et navn, hvor ordet bjerg indgår. Gården lå førhen, hvor Marbjerg Byvej 8 ligger i dag. I 1899 fraskødede Marbjergholm den oprindelige grund og byggede en ny gård her i udkanten af landsbyen. Stuehuset stammer fra 1899, men laderne er nyere. Landbruget er nedlagt, og den gamle gård rummer i dag flere mindre virksomheder.

Vend om, og gå atter tilbage til landsbyen. Kast lige et blik på Marbjerg Byvej 8. Her ligger der et hus fra 1899, hvor Maglebjergholm oprindeligt lå.

Gå kort efter op ad Smedevænget. Vejen er snoet, fordi den førhen omkransede den 4 td. land store sø. På Smedevænget ligger flere af de huse, der førhen skød op nær gadekæret, mens de gamle gårde lå højt og omkransede både gadekær og huse. Det er dog ikke gårdene, der er det første, vi møder, men derimod nogle af de gamle huse

6. Bemærk huset på venstre hånd, Smedevænget 38. Det er fra 1927. I den ene længe lå der en årrække midt i 1900-tallet en lille købmand.

7. Bemærk længere fremme et hvidt hus med stråtag på venstre hånd med gavlfod mod vejen (Smedevænget 34). Huset blev bygget i 1900 af en træskomager.

Nabohuset (Smedevænget 32) er fra 1828. Det blev omkring 1900 beboet af to daglejerfamilier.

På den anden side af vejen var der tidligere græsareal for kalve, men i 1949 blev villaen i nr. 43 bygget. Siden fulgte de andre villaer. Fortsæt hen ad vejen

8. Kort efter ses et smukt hvidt hus med sort bindingsværk og stråtag (Smedevænget 35) på højre hånd. Det er et gammelt jordløst daglejerhus fra 1878.

Lidt fremme ses på venstre hånd to af de gamle gårde, der ligger over vejens niveau.

9. Tjørnemosgård Smedevænget 30/Matrikel 4 er en af Marbjergs gamle gårde, der ligger på sin oprindelige plads. Bygningerne er dog

nyere. Mens den ene lade med et flot murstensmønster er fra 1880, er de andre fra slutningen af 1900-tallet. Stuehuset er fra 1905. På den del af jorden, der fortsat hører til gården, har ejerne 10-12 stykker kvæg gående året rundt.

10. Horsevang,
Smedevænget 28/Matrikel 5 er en af landsbyens smukkeste gårde. Gården er fra 1827 og ualmindelig velholdt. Smukt lyser gården op og minder om, at de fleste gårde tidligere var firlængede gårde med bindingsværk og stråtag. Den smukke bygning til venstre med gule vægge, grønt bindingsværk og brunt stråtag er det gamle stuehus. Bemærk gavlens murstensmønster. Tidligere var der mødding ud mod vejen. Noter at gården fortsat er omkranset af et gammelt smukt stengærde og nyd det.

Følg vejen rundt. Husene her er nye. Bemærk dog huset på venstre hånd.

11. Marbjerggård,
Smedevænget 14/ Matrikel 7, lidt længere fremme er

Marbjergs femte gård, der som de to forrige gårde ligger på sin oprindelige plads. Fra Smedevænget ses gårdens længe mod øst, der, skønt den er beklædt med moderne materiale, er over 200 år gammel. Den gule avslænge mod syd og det røde stuehus mod nord er bygget omkring år 1900. Marbjerggård fraskødde i 1822 Østergården, der ligger uden for landsbyen. *På den anden side af vejen ligger et par huse.*

12. Det første hus, (*Smedevænget 21*), var førhen et **husmandshus**. Bemærk den lille hvide stald og lo med sort bindingsværk ud mod vejen. Huset er fra 1900.

Det smukke velholdte gule hus med hvidt stenmønster er lidt ældre (*Smedevænget 19*). Her boede byens **tømrer** fra 1864 til 1961.

Gå ned ad den lille sidevej på højre hånd.

13. Huset for enden af vejen kaldes **Villaen** (*Smedevænget 15*) og adskiller sig fra landsbyens andre huse. Det var den ældste søn **Mikael Pedersen** (1855-1929) fra en gård i Fløng, der byggede det i 1877.

Mikael Pedersen var opfinder. Som ung arbejdede han på en maskinfabrik og opfandt den kontinuerlige mælkecentrifug, så man blot kunne tappe og fylde på, i stedet for at standse processen. Han tjente så mange penge på det patent han tog, at han kunne bygge huset her. Mikael Pedersen var også interesseret i musik. Mens han boede her i Marbjerg, lagde huset derfor ofte tag til musiksammenkomster. Det var også her, han konstru-

erede en cykel, *Pedersencykel*. I 1889 tog han patent på cyklen og udvandrede kort efter til England. I 1900 kom han hjem som en velhavende mand. Han var bl.a. venner med Gustav Wied, og det siges, at Mikael Pedersen er forlægger for romanfiguren Knagsted. Mikael Pedersen døde i 1929. I 1977 blev hans cykel atter sat i produktion, og sælges blandt andet på Christiania i dag.

Gå herfra tilbage til Smedevænget. Førhen lå den førømtalte sø på 4 td. land, som gårdene oprindelig lagde sig omkring, her. I midten af 1700-tallet var vandstanden som nævnt sunket så meget, at man kunne bygge her. De første huse skød nu frem ned mod søen, især på denne side af søen.

14. Nyd synet af de **tre jordløse huse** (*Smedevænget 13, 11 og 9*) på højre hånd, der som de første huse blev bygget her. De hører alle til Marbjergs ældste huse. De smukke huse med stråtag er således over 200 år gamle. I det smukke røde hus med sort bindingsværk (*Smedevænget 13*) fra 1750, der ligger langs gaden, holdt væveren førhen til. Det kaldes **Bakkehuset**.

De to næste huse er hvide og har gavl mod gaden. I det midterste hus, der er fra 1750 (*Smedevænget 11*) boede der i 1900 to familier.

Det sidste hus (*Smedevænget 9*) er fra 1778.

15. På den modsatte side af vejen, forhindrer en mur, at man kan se et gult hus (*Smedevænget 6*) fra 1874. Omkring 1877 fungerede det som mælkerskole, hvor unge piger, eller mejersker, kunne lære at lave ost og kærne smør. Hurtigt udviklede det sig til et mindre privat **mejeri**, og fungerede som sådan fra **1877-1921**.

Da mejeriet lukkede, flyttede en købmand ind. Forretningen var et større foretagende, hvorfra der blandt andet blev solgt foderstoffer. Købmanden havde udsalg i den del af huset, der ligger til venstre. Her var **købmand** fra **1921-77**. Siden har der været privatbolig her, og Marbjerg har været en landsby uden butikker.

Bag mejeriet skimtes en af gårdene, Maglehøjgård (se punkt 19). Herfra er det tydeligt, at gården ligger lidt tilbage på grunden. Førhen var der mødding foran gården ud mod gaden som på de fleste af kommunens andre gårde. Da køerne og grisene som før nævnt er væk i dag, er stanken fra møddingen også væk.

16. Marbjerg Smedie (Smedevænget 5) lå indtil for nyligt i de hvide huse på den anden side af vejen. Smedjen kunne trække tråde tilbage til 1700-tallet. Det hvide hus med gavl mod vejen er det ældste af husene. Huset blev bygget i 1782. Dengang var der beboelse i den del af huset, der vender ud mod vejen, mens smedje lå ned mod søen. I 1836 overtog smeden **Willum Sørensen** smedjen, efter at han havde giftet sig med Ane Olsdatter, en af døtrene på Marbjerggård. I **1845** byggede han det hus, der ligger langs vejen og har sort bin-

dingsværk. Huset bærer i dag byggeåret 1845 på gavlen. Den nybyggede smedje blev den første bygning med tegltag i Marbjerg.

Det smukke **nabohus (Smedevænget 7)** er fra 1877. Det var indtil 1940'erne smedens privatbolig.

*Fortsæt ned ad Smedevænget. På venstre hånd ligger to gårde. De fortjener begge at blive set fra en anden vinkel. Forlad derfor kort efter lidt længere fremme Smedevænget og gå til venstre ad **Marbjerg Byvej**.*

17. Længere fremme, på den modsatte side af gaden, ses et meget smukt gammelt hus (Marbjerg Byvej 5). Det er teglstenrødt og med stråtag. Huset er bygget i 1827.

*I stedet for at fortsætte ud ad Marbjerg Byvej, som skolebørn fra Marbjerg og kirkegængere gør, skal du dreje til højre og gå ned ad **Maglemosevej**. Herfra kan du bedre se de sidste to gårde.*

18. Grønnebjerggård, Maglemosevej 1/Matrikel 9 er den sjette af de gamle gårde, der fortsat ligger på sin oprindelige plads. Mens mange af gårdens længer er nye og i dag rummer moderne virksomheder, er gårdens gamle stuehus en meget smuk hvid bygning med sort bindingsværk og stråtag fra 1760. Det ligger mod nord. Stuehusets skæve vægge lader ikke én i tvivl om, at murene oprindeligt var lerklinede. Gården var sammen med **Havesbjerggård** ejet af Hedehus-Teglværket 1906-47. Dengang blev der gravet ler på mar-

kerne. Siden blev leret transporteret ned til Hedehus-Teglværket i små tipvogne.

I dag er det en landmand fra Roskilde, der ejer gården og dyrker jorden, mens de gamle bygninger som nævnt er lejet ud til moderne virksomheder. *Fortsæt ud ad Maglemosevej.*

19. Maglehøjgård, Maglemosevej 3, Matrikel 8 ligger lidt fremme og er den syvende af de gamle smukke gårde. Det var den du kunne ane bag det gamle mejeri/købmand (se punkt 15). Den smukke hvide firlængede gård med sort bindingsværk hører til Marbjergs gamle gårde. Ikke alle bygningerne er dog lige gamle. Nyd her fra vejen den smukke avlslænge mod øst, der sammen med stuehuset mod nord og en avlslænge mod vest er fra 1830. Bemærk især den gamle port her i østlængen, der førhen førte ud til gårdens tofte. Inde på gårdspladsen får du en god fornemmelse af, hvordan en gård så ud i gamle dage. Bemærk dørene på gårdspladsen, flere af dem er fra 1800-tallet.

I dag er gården udstykket i mindre enheder, og rummer en ejerforening, samt nogle moderne virksomheder.

Fortsæt længere frem og bemærk fårene, der græsser her. Foran ligger en rød gård, Marbjerggård (se punkt 12), som også ser smukkere ud fra denne side.

Gå herfra ned ad den lille sti. Du er nu på Smedevænget. Gå til venstre. Nyd gensynet med de gamle huse. For enden af vejen er du ved turens udgangspunkt.

Er du interesseret i at se andre af Høje-Taastrup Kommunes landsbyer, som fx de Fløng eller Søderup, der deler skole og kirke med Marbjerg, så scan IQ-koden.

